

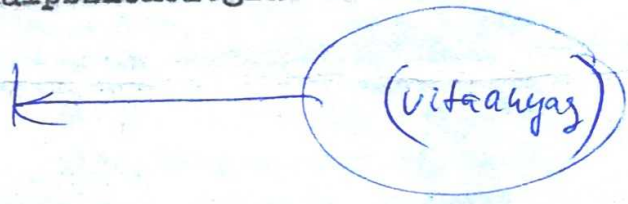
szaj

Stencil
100 példány.

Benda József:

Szimpátia-csoport

(didaktikai-szociálpszichológiai kísérletterv)

~~1982. május~~

1983. május

~~1983. május~~

I. A kísérlet elméleti implikációi

Jelen akciótervben legfontosabb céloknak a ~~szimpátia~~ csoport kísérlet alapelveinek a rögzítését, valamint az előkísérletek megindításához nélkülözhetetlen, viszonylag könnyen operacionalizálható működési tervet szándékoztam lefektetni. Nem kerülhettem meg azonban ~~az~~ részleteiben nem térek rá ki a témám elméleti megközelítését, ~~mind~~ ^{és témám megfogalmazását} azonáltal úgyeltem ennek összefogottságára. Ennek részletes kifejtése és indoklása egy későbbi szakaszban történik.

1. Az osztályrendszerű oktatás előnyei és hátrányai

Az ~~tanítás~~ oktatás történetében ^{19. században} nagy előrelépést jelentett az osztályrendszerű oktatás kialakulása. Egyszerre sok gyermek számára tette lehetővé a tudás megszerzését, melynek egy személyben a ^{pedagógus} tanár volt letéteményese. A nagy létszámú osztályok tanítása azonban a növendék és a ^{pedagógus} tanár eltávolodását is jelentette, ^{egyben} az egyéni igényekre, a diák ^{ül} közvetlen hiányosságaira már nem lehet így reflektálni. Ugyanakkor az osztályban jelen lévő diákok egymás-közi kapcsolatait sem építi magába az oktatás, ezektől függetlenül a tanítja az előre megfontolt ismereteket. A személyiségek egymásra hatásának lehetősége ezzel kihasználatlan ^{Lehetőség} marad.

Ameddig a tanár volt az egyedüli „ismerethordozó”, ezen nem lehetett ^{és} nem is lett volna célszerű változtatni, ^{amikor} már sok eszköz válik a diák számára elérhetővé, ^(v. kézzel) a tanulás hatékonyabbá ^{válik} az eszközök, szélesebb skálája, mint kizárólagosan tanári közvetítés által.

Századunk derekától a személyiségelméletek ^{is} egyre differenciáltabban tudják a változó embert ^{formailag} megközelíteni. Ezek szerint a személyiség nem kutatható és nem is értelmezhető önmagában, csakis viszonyai közepette.

Az iskolában sem nevelhetünk másként, mint a ^{wendel}gyermek konkrét viszonyaiban.

Nyilvánvaló, hogy képesek vagyunk létrehozni olyan szociális strukturákat, amelyek károsan és olyanokat is, amelyek előnyösen befolyásolják a személyiség fejlődését.

Ilyen szempontok alapján megvizsgáljuk az osztály strukturáját! ^{kor}

A szociometrikus kutatások tapasztalatai mutatják, hogy az osztályokban átlagosan 30 %-nyi diáknak ^(minőség) egymással kielégítő kapcsolata, míg a hetven // százalék választásai vagy nem intenzívek, vagy nem kölcsönösek. Nyolc gyerek közül három általában magányos.

Ez szigorú és lehangoló tény. Nem lehetünk azonban megelégedve a nem-magányosok helyzetével, sem. A választások legexponáltabb szereplői olyan helyzetbe kényszerülnek, amely kevésbé segíti személyiségük egészséges fejlődését. Az osztályok jól ismert szerepei, mint "jó fej", a stréber, a bohóc, az erősfiu vagy az eminens ^{csak is} tisztán iskolai jelenségek. ^E Ilyen szerepkészlettel ^{akkor nem elengedhetetlen, hogy} alig tarthatjuk diákjainkat "közösségi embertípusnak", ^{talán}.

^{persze} Nem állhatunk meg a diagnózis felállításánál. A szervezetben kialakuló szereplehetőségek torzításainak láttán megkereshetjük a személyiségfejlődésnek ^{szárazra az} edekvátabb strukturákat. ^{is}

A rejtett tanterv vizsgálatokban megfigyelték, hogy a gyerekek úgy kell viselkednie az osztályban huszadmagával, mintha társai ott sem lennének, ^{mintha} egyedül ülne az osztályban a ^{pedagógussal} tanármentivel. A tanterv nem számol a gyerekek társas közegének alapvető tényével. ^{Ellen a struktúrában a tanuló helyesen egyedül van.}

~~A végleges megoldásokról javaslatok még elméletileg sem igazán gyümölcsözők.~~ A gyerekeknek ~~egy~~ bizonyos szintű "magára hagyottsága" egy kellően differenciált strukturában

2.

✓ Jövőre, leányát tekintve, annak az
elvárt írásgondolását célozva, meg seint az
iskolai tanulás nem kezelhető figyelműl az
isola társas (szociális) viszonyaitól és kapcsolattartásaitól.

a szociális mozzanat elhanyagolhatatlan, értelmező szerepet tölt be. Ha csak az egyik érvényesül, törvényszerűen mindkét oldal sérülést szenved. A gyerek az Iskolában tehát magának is tanul és társainak is tanul. Ezt a tényt látom szükségesnek az iskolai oktatásban manifesztálni, ahhoz, hogy az ismeret~~szerep~~ szerzés visszanyerhesse örömet okozó, emberi és szociális szükségletkielégítő szerepét.

A tanulási folyamatnak a gyakorlatban megvalósuló alapelvevé kell fejleszteni a kettős szempontú tanári irányítást, az oktatás szervezeti feltételeit. Legyen a szociális ember a "rátérő" kiindulási pontja, nem csak "a tanuló" elszigetelten kezelt intellektusával.

A szimpátia-csoportban az ^{tudás} információ visszakapja valóságos közegét, a társas-kommunikációs mezőt, és feltételezésem szerint /ezt kell a kísérletnek igazolnia/ nyomatékosan megnöveli a tanulás hatékonyságát, hatalmas motivációs bázist teremt. A személyiségek egymásra hatásának terét megalkotva, a látens formában jelen lévő igény legalizálva azonban más eredményjelzőkkel is fogunk találkozni.

Ezek egyike az identitás kialakulásában lesz megragadható. Ha a diák nem egyénileg, hanem viszonyanak természetes közegében létezhet, csoportja sajátos mikrokultúrát teremt, amelynek megőrzéséről és fejlesztéséről is gondoskodni fog. ^(Ez az -tudásnak a magányossága leh.) A csoportban zajló ~~innak~~ interakciók kitermelik az együttműködési készséget, amely természetesen a csoporton kívül, másokra is kiterjed. Ám a csoportműködést, a csoportos létezés alapviszonyává változtatva nem zárjuk ki a magányos létezés lehetőségét sem, ^{azt hisz} mint megfordítva igaz.

A csoportlét és a magányosság helyes arányai az adott osztály konkrét személyeinek függvényében alakul, elméletileg ennek csak a lehetőségét szükséges rögzíteni.

A cél tehát egy olyan struktúra, kommunikációs tér kifejlesztése, amely az emberi létezés egyik természetes közegével

/= a család/ áll rokonságban, és amely mindezideig a leghatékonyabban tudta a személyiség fejlődésének háttérét biztosítani.

A szimpátia-csoport képes lesz minden tagjának elfogadható szerepeket nyújtani, amelyek nem zárják ki egymás érvényesülésének lehetőségét, sőt, feltételezik azt. A kooperációs készség kialakításának szükségessége nem szorul bővebb magyarázatra.

A tanár feladata a gyerekek munkájának a megszervezése, az önálló munkavégzés biztosítása, és a segítségnyújtás. Nem információhordozó, hanem az is, miközben szabad teret enged a gyerekek ön- és egymást korrigáló, megerősítő, motiváló hatásának.

II. A kísérlet leírása, szervezeti megoldások.

1. Első szakasz

A szimpátia-csoport olyan szervezeti ~~mag~~ formát jelent a diáknak, amely társas és egyéni orientációra nyújt lehetőséget. Az osztály hagyományos keretein belül, kb. egy-két hónap kifutási lehetőséggel, a tanár megfelelő feladatok, értékelés és szóbeli motiválással csoportok kialakulását szorgalmazza. A csoportok létszáma 4-5-6 fő, ~~lehet~~, az egyének kívánságaihoz igazodva, de törekedni kell a lehető legkisebb ingadozásra. Mivel a feladatokat a gyerekek csoportként kapják meg és ezek értékelése is mint "a valahová tartozó csoporttag munkája" történik, a gyerekek igazodni fognak ehhez.

A kezdetben jelentkező vetekedések és szeszélyes sértődések, csoportváltások idejét túlhaladva viszonylag állandó együttesekkel lehet számolni. A csoportok között megengedhető a fluktuációnak minden formája olyan módon, hogy az egyének magukkal viszik a csoport-pontértékek 1 főre jutó elosztmányát. ~~és ha a link után~~

Az első hónap tapasztalatai után osztálytanácsot kell összehívni, ahol lefektetik az osztály működésének alkotmányát. Az osztálytanács itt megválasztja a "törvényelőkészítő bizottságát", amely minden osztályszinten felmerülő kérdés megvitatását ~~megszer-~~

~~vezetési, az is elvini az új osztály?~~

vezi és ~~Mag~~bonyolítja.

Az egyes csoportok vezetőket termelnek ki maguk közül, akik a más csoportokkal való vitás kérdések megoldásában a saját csoport érdekeit képviselik.

A szimpátia-csoport szervezési mód annyiban tér el a megszokott didaktikai csoportoktól, hogy állandó, kis létszámú, és nem a képességek szerinti differenciálás a rendező elve, hanem a kölcsönös választások. Meg kell várni minden esetben az önkéntes csatlakozást, és csak óvatosan szabad rábeszélni valakit tekintettel arra, hogy a választott csoport később a diák személyes hovatartozását jelenti.

Felmerülhetnek olyan problémák, hogy egyes gyerekek csak "nyaralnak" a csoport védőszárnyai alatt, illetve destruálják, bojkottálják a munkát. Az első esetben az idő nagy valószínűséggel megoldja a problémát, mert a csoporthoz tartozás kellő motivációt nyújt a részvételhez. A második esetben - ~~amely~~ ~~kisiskolásoknál~~ ~~aligha~~ ~~jelenik~~ ~~meg~~ ~~feltehetőleg~~ ~~tanári~~ ~~hibával~~ ~~kell~~ ~~számolni~~, ~~és~~ ~~fel~~ ~~kell~~ ~~keresni~~ ~~a~~ ~~kompromisszumos~~ ~~megoldásokat~~.

Külön gondot okozhat a tanárnak az eltérő környezetből érkező gyermekek eltérő képességeinek gondozása. Ezt természetesen az egyes csoportokon belül szükséges korrigálni, amit a felszabaduló többletidő lehetővé is fog tenni. Megjegyzem, hogy a felszárkoztatás ilyen közegben már nem csak a tanár, hanem a csoportok érdeke is lesz.

2. Csoportértékelési módszer és csoportfeladatok

Az előzetes kísérlet idejében célszerűnek tűnik a hagyományos osztályozási rendet nem túlságosan megbolygatni. Ezért az öt jegyes skálát terjesztjük ki a csoportok tevékenységére, azaz a kiadott feladatokat (az egyénieket is) a csoport egészére nézve értékeljük. A feltételeket nem változtatjuk meg hirtelen, ami segítséget fog nyújtani az eligazodáshoz, az összehasonlításokhoz is, mindössze arra kell vigyázni, hogy ne essünk vissza a korábbi, egyéneket értékelő gyakorlatba.

Ha például valaki egyénileg kap feladatokat, akkor sem személy szerint visz el pontot, hanem a csoportnak szerez érdemeket. Az első osztályban mindez a hagyományos piros pontokkal, vagy rókákkal-oroszlánokkal fog történni. Olyan testgyakorlatoknál, mint pl. a fekvőtámasz, ~~vagy akármik~~^{nek}, szintén ez az elv érvényesül, a személy együttérzési bázisát megteremtése végett. *az értékelés komplex módon csak a második szakaszban indul.*

A feladatok típusait - a kísérlet alatt - úgy kell kimunkálni, hogy időközönként visszatérő jelleggel, /később meghatározandó arányban/, tartalmazza az első szakaszban: egyénileg és csoportosan (4-6 fő); a második szakaszban: két-két csoport együttműködésében; a harmadik szakaszban: osztályszintű együttműködéssel megoldható feladatokat.

A feladatok és az értékelés aprólékosabb kimunkálását a tanár kollégákkal együttműködve, az előkísérlet folyamatában tervezem.

3. Második szakasz

Az amikor a csoportokon belüli együttműködés már viszonylag stabil, illetve ennek kialakulásával párhuzamosan, versengés indul a csoportok közötti viszonyban. A további szakaszoknak is meghatározó működési elvei lesznek az együttműködési lehetőség egy alacsonyabb integrációs fokon, és a versengés egy lépcsővel magasabban, az aktuális kívülállókkal sz kapcsolatban. Ez a csoportközi viszonyok szociálpszichológiájának egyik alaptörvénye.

A versengés játékszabályait többnyire az adott résztvevőknek kell kidolgoznia, beleértve a diákokat is. Az első szakaszhoz hasonlóan a versenyben az iskola által kötelezően előírt tantárgyak, tevékenységek vesznek részt, de új elemként a csoportok által alkotott mérőeszközök is belépnek.

Ha pl. az egyik csoportunkban úgyesen tudnak fuvizni, vagy népi táncolni, papírt hajtogatni, gyurmázni, zenélni stb., akkor ezt a képességüket "bedobhatják a közösbe" oly módon, hogy felvetik az osztályértekezleten mint a megméretés újabb lehetőségét. Ekkor a (csoportokban strukturált, érdekeit szem előtt tartó) osztály elfogadja vagy álveti a felkínált lehetőséget, illetve hoci-nesze alapont megegyezik. Amikor a kompromisszum létrejött, az értékelést vezető pedagógus új rovatot nyit a komplex értékelésen belül, és a szerzett pontokat jóváírja. Olyan feladatok is létrejöhetnek, amelyekben 2-2 vagy 3-3 csoport dolgozik egyszerre össze.

4. Harmadik szakasz

Az osztályok belüli integrálódást követően két vagy több osztályra, évfolyampárokra (1-2, 3-4, 5-6, 7-8) lehet kiterjeszteni az együttműködést-versengést. Ennek részletes kidolgozása az első lépések tapasztalataira fog épülni.

III. A szimpátia-csoport strukturától várható eredmények

Az előzőekben is szóltam már arról, milyen célok vezérelnek és milyen hatásokkal lehet számolni. A legfontosabbakat kiemelve, anélkül, hogy részletező elméleti indoklásba kezdenék, a szimpátia-csoport tagjainak a tanulmányi eredményekben való erőteljes javulását remélem. Kooperációs készségek, empátia, öndefiniációs képesség, én-azonosság, szociális alkalmazkodás fejlődése, ~~szociális kompetenciafejlesztés~~ a társakra irányuló nyitottság, megértés és figyelem, önjelentő képességek fejlődése stb. Úgy vélem, hogy a kísérlet legnagyobb hatása - az otthoni együttműködés tapasztalából kirekedt - a hátrányos helyzetű gyerekeken lesz lemérhető.